

**Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
навчально-науковий юридичний інститут**

Кохан Н.В.

**Методичні вказівки
для забезпечення самостійної роботи
з навчальної дисципліни «Трудове право України та країн ЄС»
для студентів 2 курсу заочної форми навчання
НН Юридичного інституту
ОПП «Міжнародне та Європейське право»**

Івано-Франківськ, 2022

Затверджено на засіданні кафедри трудового, екологічного та аграрного права навчально-наукового Юридичного інституту
(Протокол № 6 від 31 січня 2022 року)

Затверджено на засіданні науково-методичної ради навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(Протокол № 3 від 4 лютого 2022 року)

Затверджено на засіданні Вченої ради навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(Протокол № 6 від 10 лютого 2022 року)

Кохан Н. В. Методичні вказівки для забезпечення самостійної роботи із навчальної дисципліни «Трудове право України та країн ЄС» для студентів 2-го курсу заочної форми навчання навчально-наукового юридичного інституту ОПП «Міжнародне та Європейське право». Івано-Франківськ : навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2022. 38с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, програми навчальної дисципліни, робочої програми «Трудове право України та країн ЄС» та тематичного плану.

У вказівках включено програму навчальної дисципліни, теми і перелік питань, які виносяться на самостійне опрацювання, і не включаються до семінарських (практичних) занять та варіанти завдань для самостійної (домашньої) контрольної роботи, практичні завдання та перелік літератури.

Зміст

1. ПЕРЕДМОВА	4
2. Програма навчальної дисципліни «Трудове право України та країн ЄС».....	6
3. Теми для самостійного опрацювання студентами:	13
Тема № 1 Поняття та джерела трудового права України та країн ЄС.....	6
Тема № 2 Принципи трудового права України та країн ЄС	9
Тема № 3 Трудові правовідносини в Україні та країнах ЄС	11
Тема № 5 Соціальне партнерство в Україні та країнах ЄС.....	16
Тема № 7 Правове регулювання робочого часу та часу відпочинку за законодавством України та країн ЄС.....	22
Тема № 8 Правове регулювання оплати праці за законодавством України та країн ЄС ..	25
Тема № 9 Дисципліна праці та дисциплінарна відповідальність за трудовим правом України та країн ЄС	28
Тема № 10 Матеріальна відповідальність за трудовим правом України та країн ЄС	31
Тема № 13 Нагляд та контроль за додержанням законодавства про працю за законодавством України та країн ЄС	40
4. Методичні вказівки та завдання для самостійних (домашніх) контрольних робіт.....	

Вивчення Трудового права України та країн ЄС передбачає вивчення норм трудового права України та норм трудового права країн ЄС. Оскільки, зміна політико-економічних зв'язків між країнами, мобільність людей, посилення інтересу до розвитку інших країн, сприяє інтенсивному розвитку міжнародних трудових правовідносин. З розвитком цих правовідносин, забезпечується зміна трудового законодавства України. У міжнародних відносинах пріоритетнішими стають договірні зв'язки як на загальнодержавному, так і на локальному рівні, що потребує постійного удосконалення норм вітчизняного трудового права, яке згідно із ст. 9 Конституції України та ст. 8¹ КЗпП України повинні відповідати нормам міжнародного трудового права.

Таким чином, вивчати дану дисципліну, необхідно через порівняння норм трудового права України та норм трудового права країн ЄС.

Вивчення дисципліни відбувається через поєднання теорії та практики, яке здійснюється через аналіз трудового законодавства України та окремих країн ЄС, вирішенням завдань-казусів. Дана навчальна дисципліна розвиває відповідні практичні навички, що дозволяє постійно вивчати не тільки психологію працівника, а й роботодавця, та в цілому також ще й організаційно-управлінські відносини.

З цією метою, згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: основні загальнотеоретичні поняття трудового права України та країн ЄС; коло суспільних відносин, що входять до сфери регулювання трудового права України та країн ЄС; методи регулювання цих відносин; коло суб'єктів трудових відносин; джерела трудового законодавства України та трудове законодавство країн ЄС, розуміти їхній зміст, порівнювати та уміти застосовувати у конкретній життєвій ситуації; головну мету норм трудового законодавства; основні інститути трудового права України та країн ЄС; механізм виникнення, зміни та припинення трудових відносин України та країн ЄС; права та обов'язки суб'єктів трудового права й трудового правовідношення України та країн ЄС; умови та порядок колективного, індивідуального регулювання відносин у законодавстві України та країн ЄС; способи регулювання та захисту свого права на працю, порядок та правову технологію розгляду трудових спорів у трудовому законодавстві України та законодавстві країн ЄС.

вміти: орієнтуватися у системі норм трудового права України та країн ЄС; пояснити та застосувати у конкретній ситуації внутрішнє та міжнародне законодавство про працю; розрізняти відносини, що регулюються трудовим правом, від відносин, які регулюються іншими галузями права і давати правову оцінку такому розмежуванню; давати правильну юридичну кваліфікацію конкретним трудовим відносинам; аналізувати і узагальнювати законодавчі акти України та країн ЄС, вивчений матеріал; застосовувати юридично грамотні та обґрунтовані рішення по реалізації норм трудового права України та країн ЄС в практичній діяльності; володіти змістом трудових правовідносин, які виражають юридичні права і обов'язки суб'єктів трудових правовідносин України та країн ЄС; розробляти та виконувати проекти колективних договорів, трудових договорів, контрактів та інших локальних соціально-правових документів; знати, порівняти та проаналізувати трудове законодавство України з законодавством країн ЄС.

Основою для самостійного опрацювання тем та виконання самостійних (домашніх) контрольних робіт є такі навчальні підручники та посібники, які є загальними для всіх тем, а саме:

Анакіна Т.М., Комарова Т.В., Трагнюк О.Я., Яковюк І.В. Право Європейського Союзу: основи теорії. Підручник. Харків: Право, 2019. 360с.

Андріїв В.М. Міжнародне трудове право. Навчальний посібник. Київ: ВД «Дакор», 2017. 574с.

Бойко М. Д. Порівняльне трудове право. Навчальний посібник. Київ: Олан, 2006. 381с.

Бойко М.Д., Хазін М.А. Трудове право України. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 400с.

Борута І. Трудове право ЄС. Навчальний посібник Одеса: Юридична література, 2004. 91с.

- Болотіна Н.Б. Трудове право України. Підручник. Київ: Знання, 2008. 860с.
- Венедіктов В.С. Сучасні проблеми трудового права України. Навчальний посібник для магістрантів та аспірантів. Харків: Право, 2018. 294с.
- Венедіктов В.С. та ін. Охорона праці: європейські і міжнародні стандарти та законодавство України (порівняльний аналіз). За ред. д-ра юрид. наук, проф. В.С.Венедіктова. Державний департамент з питань адаптації законодавства. Українська асоціація фахівців трудового права. Харків: Київ, 2006. 680 с.
- Венедіктов С. В. Правове регулювання трудових відносин: вітчизняний та зарубіжний досвід : навч. посіб. Київ: Алерта, 2012. 367 с.
- Гармонізація трудового законодавства України із законодавством Європейського Союзу. Монографія / Н. М. Хуторян, Ю. В. Баранюк, С. В. Дріжчана, Л. П. Гаращенко, І. П. Лаврінчук, О. В. Макогон, М.П. Стадник, Г. І. Чанишева; Відп. ред. Н. М. Хуторян. Київ: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. 304 с.
- Іншин М.І. Трудове право України. Підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 600с.
- Іншин М.І., Щербина В.І. Трудове право України та зарубіжних країн: Академічний курс. Харків: Колегіум, 2017. 1122с.
- Іванов Ю.Ф., Іванова М.В. Трудове право України. Навчальний посібник. Київ: Правова Єдність редакція юридичних видань, 2020. 442с.
- Європейське право. Право Європейського союзу. Книга 2.(УЗ-х книгах) Підручник.. Київ. нац. ун-т ім. Т.Г.Шевченка, Інститут міжнародних відносин За заг.ред. В.І. Муравйова. Київ Ін Юре. 2015. 307с. \ https://pidru4niki.com/1584072048487/pravo/pravo_yevropeyskogo_soyuzu
- Курс порівняльного трудового права. Підручник у 2 томах. За ред. акад. А.Р. Мацюка. - 2-ге. вид., змін, і доп. - Харків: Діса плюс 2015. Т. 1. - 1056 с. Т 2. 744 с.
- Мельник К.Ю. Трудове право України. Підручник. Харків: Діса плюс, 2014. 480с.
- Право Європейського Союзу. Підручник. За заг. ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків: Право, 2019. 442 с.
- Прилипка С.М., Ярошенко О.М., Жигалкін І.П., Прудніков В.А. Трудове право України. Підручник. Харків: Право, 2014. 760с.
- Прилипка С.М., Ярошенко О.М. Трудове право. Посібник для підготовки до іспиту. Харків: Право, 2019. 192с.
- Порівняльне трудове право. Навчальний посібник. За заг. Ред.. Мацка А.С. Київ: МАУП, 2005, 168с. / <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/nw42.pdf>
- Сироїд Т.Л. Основи права Європейського союзу. Підручник. Харків: Право, 2020. 590с.
- Трудове право України. Академічний курс. Підручник. За заг. ред. Пилипенка П.Д. 5-те вид., переробл. і доп. Київ: Ін Юре, 2014. 552с.
- Трудове право України: Підручник.За заг. ред. М.І. Іншина, В.Л. Костюка. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 593с.

Отже, **самостійна робота студентів** – невід'ємна складова частини навчального процесу, яка відіграє важливу роль у процесі формування майбутнього юриста.

Мета самостійної роботи – поглиблення вивченого матеріалу та набуття навичок щодо вирішення конкретних практичних завдань і використання отриманих знань у подальшій практичній діяльності.

Самостійна робота студентів заочної форми навчання при вивченні дисципліни складається з різних її видів:

- підготовка до аудиторних занять (лекцій, семінарів (практичних) занять);
- вивчення законодавчих та нормативних актів України;
- завершення розпочатих на семінарських заняттях завдань;
- написання самостійних домашніх контрольних робіт;
- виконання тестових завдань;
- написання рефератів.

Самостійна робота студентів контролюється на семінарському(практичному) занятті, при перевірці самостійних домашніх контрольних робіт, складанні студентами екзамену.

Представлені методичні вказівки покликані полегшити вивчення навчальної дисципліни та поглибити вивчений матеріал. Теми по яких не передбачається проведення лекційних чи семінарських (практичних) занять становлять невід'ємну складову навчального процесу і входять до поточного, модульного і залікового контролю.

Програма навчальної дисципліни Трудове право України та країн ЄС

1 Поняття та джерела трудового права України та країн ЄС

Гене́за міжнародного трудового права та трудового права України. Поняття трудового права України та ЄС. Предмет трудового права України та країн ЄС. Метод правового регулювання трудових правовідносин в Україні та країнах ЄС. Функції трудового права України та країн ЄС. Система трудового права України та країн ЄС.

Джерела трудового права України. Джерела трудового права ЄС. Первинне законодавство ЄС. Вторинне законодавство ЄС. Законодавство країн ЄС в сфері трудового права. Міжнародні стандарти у сфері праці.

Дія нормативно-правових актів у часі, просторі і за категоріями працівників.

2. Принципи трудового права України та країн ЄС

Поняття і значення принципів трудового права. Класифікація принципів трудового права. Принципи трудового права України, які закріплені в Конституції України, міжнародних актах, КЗпП України, Законах України та інших актах. Принципи здійснення права на працю в країнах ЄС (заборона дискримінації, заборона примусової праці, свобода переміщення працівників, право на гендерну рівність). Зміст права на працю в Україні та у країнах ЄС.

3. Трудові правовідносини в Україні та країнах ЄС

Поняття та види трудових правовідносин в Україні та країнах ЄС. Структура трудових правовідносин. Особливості трудових правовідносин. Особливості міжнародних трудових правовідносин. Відмінність трудових правовідносин від правовідносин суміжних галузей права. Особливості трудових правовідносин в країнах ЄС.

Суб'єкти трудових правовідносин. Їх правоздатність та дієздатність. Працівники як суб'єкти трудового права. Їх види та правосуб'єктність.

Роботодавець як суб'єкт трудового права. Його види та правосуб'єктність. Роботодавець фізична та юридична особа.

Власник підприємства та організації і його управлінські повноваження по організації праці працюючих. Уповноважений власником орган по управлінню підприємством і організацією. Співвідношення понять „власник підприємства” і „адміністрація підприємства”, „керівник підприємства, установи, організації”, „засновник юридичної особи”.

Трудовий колектив як суб'єкт трудового права. Поняття, види, основні функції і повноваження трудових колективів. Органи трудового колективу (загальні збори, рада трудового колективу), їх повноваження.

Первинна профспілкова організація підприємства, як суб'єкт трудового права. Правове положення профспілок. Основні функції і права профспілок.

Об'єкт трудових правовідносин.

Зміст трудових правовідносин. Основні права, гарантії прав та обов'язки суб'єктів трудових правовідносин в Україні та країнах ЄС.

Підстави виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин в Україні та країнах ЄС. Умови виникнення, зміни та припинення трудових правовідносин в Україні та країнах ЄС.

4. Зайнятість та працевлаштування в Україні та країнах ЄС

Міжнародні правові акти про зайнятість та захист від безробіття. Поняття зайнятості та працевлаштування за законодавством України та країн ЄС. Правове регулювання працевлаштування в Україні та країнах ЄС, його правові форми. Блакитна карта ЄС: поняття, умови та порядок отримання. Дозвіл на працевлаштування іноземців на території України: поняття, умови та порядок його надання. Органи, що надають дозвіл на працевлаштування на території України та країн ЄС. Суб'єкти права на вільне пересування з метою працевлаштування в ЄС.

Безробітний його права та обов'язки за законодавством України та країн ЄС. Порядок реєстрації громадян як безробітних. Система державних гарантій зайнятості населення в Україні та країнах ЄС. Стратегія зайнятості в Україні та країнах ЄС. Співпраця України та ЄС у галузі зайнятості.

5. Соціальне партнерство в Україні та країнах ЄС.

Міжнародні правові стандарти права на об'єднання та захист трудових прав через профспілки. Соціальне партнерство в Україні та країнах ЄС. Суб'єкти соціального партнерства за законодавством України та країн ЄС, їх правовий статус.

Двосторонній та тресторонній міжгалузевий соціальний діалог.

Професійні спілки: поняття, види та правове регулювання їх діяльності в Україні та країнах ЄС. Європейська конфедерація профспілок (ETUUC). Європейські виробничі ради (EWC).

Організації роботодавців та їхні об'єднання в Україні та країнах ЄС (BUSINESSEUROPE, CEEP, UEAPME та інші).

Колективні угоди (договори) в Україні та країнах ЄС: поняття, сторони, сфера укладення та зміст.

Правове регулювання ведення колективних переговорів в Україні та краях ЄС.

Участь працівників в управлінні підприємством за законодавством України та країн ЄС (Societas Europaea).

6. Трудовий договір в Україні та країнах ЄС

Поняття трудового договору(контракту) за законодавством України та країн ЄС. Види трудових договорів. Сторони трудового договору, їх правосуб'єктність за законодавством України та країн ЄС. Захист персональних даних працівників.

Умови трудового договору за законодавством України та країн ЄС. Інформування працівників про умови трудового договору. Зміст трудового договору.

Порядок укладення трудового договору за законодавством України та країн ЄС. Документи, що подаються при укладенні трудового договору. Права працівника та роботодавця при виникненні, зміні та припиненні трудових правовідносин. Випробування при прийнятті на роботу. Строк випробування. Результати випробування.

Переведення та переміщення працівника. Зміна істотних умов праці. Суміщення та сумісництво. Заступництво тимчасово відсутнього працівника.

Підстави та порядок припинення трудового договору за законодавством України та країн ЄС. Розірвання трудового договору. Відсторонення працівника від роботи. Трудові книжки. Порядок звільнення працівника.

Захист працівників у випадку банкрутства підприємства за законодавством країн ЄС. Захист прав працівників при зміні власника в країнах ЄС. Захист працівників у випадку колективного звільнення працівників за законодавством ЄС.

Правове регулювання нетипової зайнятості: тимчасова робота, неповний робочий час, строкові трудові договори, телепраця, дистанційна робота, лізинг праці за законодавством України та країн ЄС.

Правове регулювання трудових відносин окремих категорій працівників за законодавством України та країн ЄС. Європейські гарантії захисту неповнолітніх працівників. Юридичні гарантії працівникам із сімейними обов'язками за законодавством України та країн ЄС. Працевлаштування людей з інвалідністю за законодавством України та країн ЄС.

7. Правове регулювання робочого часу та часу відпочинку за законодавством України та країн ЄС

Поняття робочого часу та часу відпочинку їх правове регулювання за законодавством України та країн ЄС.

Види робочого часу за законодавством України та країн ЄС. Нормальний, скорочений та неповний робочий час за трудовим законодавством України. Режими робочого часу за законодавством України та країн ЄС. Загальні режими та спеціальні режими роботи. Надурочні роботи. Облік робочого часу. Порядок встановлення робочого часу за законодавством України та країн ЄС.

Види часу відпочинку за законодавством України та країн ЄС. Види відпусток та порядок їх надання за законодавством України та країн ЄС. Гарантії для працівника при визначенні часу на відпочинок та наданні відпусток.

8. Правове регулювання оплати праці за законодавством України та країн ЄС

Поняття оплати праці та заробітної плати за законодавством України та країн ЄС. Методи правового регулювання заробітної плати.

Структура заробітної плати за законодавством України та країн ЄС (основна заробітна плата, додаткова заробітна плата, інші заохочувальні і компенсаційні виплати).

Поняття та форми оплати праці (грошова та натуральна форми оплати праці), порядок їх застосування за законодавством України та країн ЄС.

Системи оплати праці за законодавством України та країн ЄС. Відрядна система заробітної плати. Погодинна система оплати праці. Тарифна система оплати праці та її юридичне значення. Тарифна сітка.

Оплата праці при відхиленні від умов роботи, передбачених тарифами.

Особливості оплати праці при виконанні надурочних і нічних робіт, робіт у вихідні та святкові дні.

Порядок виплати заробітної плати.

Мінімальна заробітна плата за законодавством України та країн ЄС.

9. Дисципліна праці та дисциплінарна відповідальність за трудовим правом України та країн ЄС

Правові методи забезпечення трудової дисципліни на підприємствах, установах, організаціях за законодавством України та країн ЄС.

Повноваження трудових колективів, профспілкових комітетів у забезпеченні трудової дисципліни.

Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку. Правила внутрішнього трудового розпорядку та їх юридичне значення (типові, галузеві, локальні).

Поняття, види дисциплінарної відповідальності працівників. Поняття та склад дисциплінарного проступку. Види дисциплінарних стягнень, умови та порядок їх застосування за законодавством України та країн ЄС.

10. Матеріальна відповідальність за трудовим правом України та країн ЄС

Поняття, види матеріальної відповідальності за законодавством України та країн ЄС. Ознаки матеріальної відповідальності. Обмежена, повна, підвищена (кратна) матеріальна відповідальність працівника перед роботодавцем. Підстави та порядок покриття шкоди, заподіяної працівником. Умови притягнення працівника до матеріальної відповідальності.

Матеріальна відповідальність роботодавця за шкоду, заподіяну працівникові. Підстави та умови відповідальності, її розміри.

Матеріальна відповідальність за моральну шкоду завдану працівнику її умови та підстави.

11. Правове регулювання охорони праці за законодавством України та країн ЄС.

Поняття охорони праці за законодавством України та країн ЄС. Принципи та завдання охорони праці в ЄС. Європейські стандарти безпеки, охорони праці забезпечення здоров'я працівників та гарантії прав громадян на охорону праці за законодавством України та країн ЄС.

Загальні гарантії прав працівників на охорону праці. Спеціальні гарантії прав працівників на охорону праці, що працюють у важких та шкідливих умовах та додаткові гарантії на охорону праці жінок, неповнолітніх осіб та осіб із зниженою працездатністю.

Організація охорони праці на підприємствах, в установах, організаціях.

Професійна безпека та охорона здоров'я працівників у ЄС. Європейські вимоги щодо облаштування робочого місця працівника. Стандарти використання робочого обладнання та засобів захисту працівників. Положення про знаки з питань безпеки праці. Вимоги охорони праці при роботі зі специфічними небезпечними елементами.

Захист певних груп працівників на робочому місці відповідно до законодавства ЄС. Захист працівників специфічних професій та секторів економіки. Європейські мінімальні вимоги до безпеки та гігієни робочих місць. Європейські стандарти безпеки та охорони праці, здоров'я працівників в окремих галузях економіки.

Директиви ЄС, Програми та Стратегії щодо охорони праці у ЄС.

12. Правове регулювання трудових спорів за законодавством України та країн ЄС

Поняття, види трудових спорів за законодавством України та країн ЄС. Причини виникнення трудових спорів. Підвідомчість трудових спорів за законодавством України та країн ЄС.

Досудовий порядок вирішення трудових спорів за законодавством України та країн ЄС.

Органи по розгляду індивідуальних трудових спорів і основні принципи їх організації. Компетенція комісій по трудових спорах. Порядок і строки розгляду індивідуальних трудових спорів у КТС. Виконання рішень комісій по трудових спорах на підприємствах, установах, організаціях. Обмеження повороту виконання рішення по трудових спорах.

Судовий порядок вирішення трудових спорів за законодавством України та країн ЄС. Строки звернення і строки вирішення трудових спорів. Строки звернення до суду за вирішенням трудових спорів про поновлення на роботі. Порядок поновлення на роботі та стягнення заробітної плати за час вимушеного прогулу. Спори про розірвання трудового договору. Спори про недійсність трудового договору. Позовна давність у трудовому праві.

Порядок розгляду колективних трудових спорів (конфліктів). Правове регулювання страйків, локаутів.

Вирішення трудових спорів у міжнародному Європейському суді.

13. Нагляд та контроль за додержанням законодавства про працю за законодавством України та країн ЄС

Поняття нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю як гарантія охорони трудових прав працюючих.

Державні органи, що здійснюють нагляд за додержанням законодавства про працю їх правовий статус і повноваження.

Громадський контроль за додержанням законодавства про працю.

Нагляд і контроль за охороною праці і відповідальність за їх порушення за законодавством України та країн ЄС.

Теми та завдання для самостійного опрацювання студентами

Тема № 1. Поняття та джерела трудового права України та країн ЄС

Вивчаючи дану тему, необхідно розкрити поняття трудового права України та його розуміння в країнах ЄС. Розкрити такі його аспекти як галузі права, науки, системи законодавства.

Окремого дослідження через порівняння, потребують питання предмету та методу трудового права в Україні та в країнах ЄС, адже дані поняття, відображують самостійність даної галузі права. Досліджуючи функції права, слід приділити увагу тенденціям його розвитку в Україні та країнах ЄС.

Вивчаючи дану галузь, доцільно проаналізувати джерела їх особливості за законодавством України та країн ЄС.

1. Поняття трудового права України та країн ЄС.
2. Предмет трудового права України та країн ЄС.
3. Метод правового регулювання трудових правовідносин в Україні та країнах ЄС.
4. Функції трудового права України та країн ЄС.
5. Система трудового права України та країн ЄС.
6. Джерела трудового права України. Їх особливості.
7. Джерела трудового права ЄС. Законодавство країн ЄС в сфері трудового права.
8. Дія нормативно-правових актів трудового права у часі, просторі і за категоріями працівників.

Термінологічне завдання: Засвоїти такі визначення: поняття трудового права України, трудове право ЄС, предмет трудового права, система трудового права, метод трудового права, функції трудового права, джерела трудового права, локальні акти.

Практичні завдання:

- 1). Схематично відмежуйте трудове право України від суміжних галузей права України.
- 2). З'ясуйте різницю між поняттями: трудове право як галузь права, як наука, навчальна дисципліна та система законодавства.
- 3). Заповніть таблицю розкриваючи основні поняття:

Основні поняття:	За законодавством України	За законодавством країн ЄС
Поняття трудового права		

Предмет трудового права		
Методи регулювання трудових відносин		
Функції трудового права		
Система трудового права		
Джерела регулювання трудових відносин		

Література:

Вісьтак М. Співвідношення норм національного і міжнародного трудового права *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 9. С. 47–51

Волохов О. С. Міжнародно-правове регулювання праці: поняття та принципи. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2012. Вип. 56. С. 337–342

Гаращенко Л.П. Кодифікація трудового законодавства України: цілі та принципи. *Юридична наука*. 2011. № 1(1). С. 119-123. file:///C:/Users/Admin/Downloads/jnn_2011_1_19.pdf

Гармонізація трудового законодавства України із законодавством Європейського Союзу: Монографія / Н. М. Хуторян, Ю. В. Баранюк, С. В. Дріжчана, Л. П. Гаращенко, І. П. Лаврінчук, О. В. Макогон, М.П. Стадник, Г. І. Чанишева; Відп. ред. Н. М. Хуторян. Київ: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. — 304 с.

Гетьманцева Н. Д. Становлення і розвиток трудового права як прояв єдності приватних і публічних засад. *Науково-практичний журнал «Теорія і практика інтелектуальної власності»*. № 4 (102). 2018 р. С. 83-92.

Дибань М.П. Особливості формування трудового законодавства: історично-правовий аспект. *Юридичний вісник*. 2020. №2 (55). С. 123-128. http://www.law.nau.edu.ua/images/Nauka/Naukovij_jurnal/2020/2-55/19.pdf

Довгерт А.С. Правовое регулирование международных трудовых отношений. Київ УМК ВО, 1992. 247 с.

Дудах Т. Юридична природа рішень Європейського суду з прав людини (загальнотеоретичний аспект). *Право України*. 2010 № 2. Ст.173.

Економічна складова Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління: Звіт підготовлений у рамках проекту «Економічний компонент Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС: професійний аналіз та публічна дискусія», що був реалізований ІЕД за фінансової підтримки Міжнародного фонду «Відродження». Київ, 2014. Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files//Projects/2013/EU_Ukraine/Economic_red.pdf

Європейське право. Право Європейського союзу. Книга 2.(УЗ-х книгах) Підручник.. Київ. нац. ун-т ім. Т.Г.Шевченка, Інститут міжнародних відносин За заг.ред. В.І. Муравйова. Київ Ін Юре. 2015. 307с.

Єрмоєнко В.В. Колізійні норми в проекті ТК України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. №8. С.34-40.

Кашкин С. Ю. Основные этапы развития трудового права ЕС. *Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения*. 2008. Вып. 2. С. 140-142.

Козуб І. Джерела і форми трудового права: розмежування понять. *Юридична Україна*. 2011. №1. С.56-60.

Козуб І. Місце трудового права в системі права України. *Юридична Україна*. 2011. №2. С.57-61.

Кончар П. Європейська соціальна хартія – один із двох основних інструментів захисту прав людини в Європі. *Право України*. 2010 № 10. Ст.119.

Кожушко С. Поняття трудового права в сучасних умовах: стан і перспектива. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 12. С. 42-44.

Кончар П. Європейська соціальна хартія – один із двох основних інструментів захисту прав людини в Європі. *Право України*. 2010 № 10. Ст.119.

Курс порівняльного трудового права: підручник. Іншин М.І., Мацюк А.Р., Соцький А.М., Щербина В.І. За ред. акад. А.Р. Мацюка. Харків: Ніка Нова, 2012. – 980 с.

Лукаш С. С. Співвідношення централізованого і локального регулювання трудових відносин в умовах ринкової економіки. Монографія. Харків: Фінн, 2010. 368с.

Лазор В. Система Трудового права України в сучасних умовах та її співвідношення з системою національного права. *Юридична Україна*. 2006. №9. С.43-48.

Микієвич М.М Міжнародно-правові аспекти співробітництва Європейського Союзу з третіми країнами: Монографія. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. 200 с.

Омельченко О.Л. Адаптація трудового законодавства України до законодавства Європейського Союзу: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05/ О.Л. Омельченко Київ, 2010. 185с.

Посельский В. Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції. Київ: Смолоскип, 2002. 168 с.

Постовалова Т.А. Трудовое право Европейского союза: теория и практика [Електронний ресурс] Режим доступу:

https://books.google.com.ua/books?id=t6B8BwAAQBAJ&pg=PT7&lpg=PT7&dq=%D0%A2%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B5+%D0%B8+%D1%81%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B5+%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE+%D0%95%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE+%D0%A1%D0%BE%D1%8E%D0%B7%D0%B0:+%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B+%D0%B8+%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D1%8B&source=bl&ots=pLjY_7fEjS&sig=-3hfQBMFCy7MhtaM3vds7bJel9s&hl=uk&sa=X&ved=0ahUKewjd5puvjOTOAhXjA5oKHSOzDTUQ6AEIQjAG#v=onepage&q=%D0%A2%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B5%20%D0%B8%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B5%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D0%95%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%A1%D0%BE%D1%8E%D0%B7%D0%B0%3A%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B%20%D0%B8%20%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%B0%D0%BB%D1%8B&f=false

Міжнародні стандарти прав і свобод людини. *Право України*. 2010 № 10. Ст.25-30.

Тацій В. Імплементация європейських стандартів у галузі прав людини – важливий напрям правової політики України. *Право України*. 2010 № 10. Ст.48.

Теоретичні засади трудового права України. Підручник. За заг.ред. В.Л.Костюка, М.І.Іншина. Київ: «Видавництво Людмила», 2019. 452 с.

Хаммарберг Т. Європейські стандарти прав людини та Україна. *Право України*. 2010 № 10. Ст.19-24.

Шевчук С. Прецедентне право Європейського суду з прав людини та доктрина stare decisis. *Право України*. 2010 № 10. Ст.147-152.

Щербина В. Захисна функція трудового права в умовах ринкових відносин *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 2. С.99-102.

Форманюк В.В. Трудове право в системі права Європейського Союзу. *Часопис цивілістики*. 2015. Випуск 18. С.180-185.
file:///C:/Users/Admin/Downloads/Chac_2015_18_40.pdf

Яцкевич І.І. Поняття та особливості міжнародно-правового регулювання юридичних гарантій у сфері праці. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2014. № 2(10). <https://lj.oa.edu.ua/articles/2014/n2/14yiiusp.pdf>

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Декларація МОП основних принципів та прав у світі праці: Ухвалена Міжнародною конференцією праці на її вісімдесят шостій сесії в Женеві, 18 червня 1998 р. // Конвенції та рекомендації, ухвалені Міжнародною організацією праці 1965-1999. – Т. II. – Міжнародне бюро праці, Женева. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_260#Text

Європейський кодекс соціального забезпечення від 16 квітня 1964 року //Збірка договорів Ради Європи. Парламентське видавництво, Київ – 2000.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_329#Text

Європейська соціальна хартія (Переглянута 03.05.96 р.). Хартію ратифіковано із заявами Законом України № 137-V від 14.09.2006 р. // Офіційний вісник України від 18.10.2006 2006 р., № 40, стор. 37, стаття 2660. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text

Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. Офіційний вісник України від 15.12.2008 2008 р., № 93, стор. 89, стаття 3103, код акту 45085/2008.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text

Закон “О конституции предприятия” от 15 января 1972 г. (ФРГ). Переклад зроблено І.Я. Кисельовим за текстом, опублікованим у книзі “Arbeits – und Sozialordnung. Ausgewählte und eingeleitete Gesetzestexte”. – Koln, 1995.

Угода про асоціацію між Україною, з однією сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з ішої сторони від 27.06.2014 року https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n2820

Кодекс Законів про Працю України від 10.12.1971р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. В.Г. Ротань, І.В. Зуб. <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/kzot.html>

Коментар до статей 1, 2 КЗпП України. Стичинський Б.С., Зуб І.В., Ротань В.Г. Научно-практический комментарий к законодательству Украины о труде. Киев: Севастополь: Инст. Юрид. Исследований, 2001.

Про практику застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996р. №9.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96>

Угода про асоціацію між Україною та ЄС: соціально-трудовий вимір. Книга перша: збірник актів законодавства України та *acquis communautaire*. Львів: Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля», 2015. 1144 с.

Тема № 2. Принципи трудового права України та країн ЄС

Принципи трудового права це засадничі ідеї (засади), які визначають сферу його дії, порядок встановлення прав та обов'язків суб'єктів права, гарантії захисту їх прав та законних інтересів.

На занятті необхідно дослідити та проаналізувати загально-правові, міжгалузеві та галузеві принципи трудового права, які знайшли своє відображення у Конституції України, КЗпП України, Законах України. Разом з тим, необхідно провести порівняльний аналіз принципів трудового права України та принципів трудового права країн ЄС. Необхідно розкрити взаємозв'язок принципів трудового права із нормами права.

Особливу увагу приділити таким галузевим принципам: принцип свободи праці; недопущення дискримінації у сфері праці та зайнятості; єдності та диференціації правового регулювання; свободи об'єднання для захисту своїх прав, свобод і законних інтересів; оптимального поєднання централізованого і договірного правового регулювання; соціального партнерства і договірного встановлення умов праці; визнання незаконними умов договорів про працю, які погіршують правове становище працівників; дотримання дисципліни праці і підпорядкування певному правовому режиму.

1. Поняття, класифікація та значення принципів трудового права України.
2. Принципи трудового права, закріплені в Кодексі Законів про Працю України та інших законодавчих актах про працю.
3. Принципи трудового права, закріплені у міжнародних актах.
4. Принципи здійснення права на працю в країнах ЄС (заборони дискримінації, заборони примусової праці, свободи переміщення працівників, принцип гендерної рівності).
5. Зміст і конкретизація галузевих принципів трудового права України.

Термінологічне завдання: Засвоїти такі поняття: принципи трудового права,

дискримінація у сфері праці, примусова праця, гендерна рівність.

Практичні завдання:

1). Випишіть статті з Конституції України та з Кодексу законів про працю України, в яких закріплені принципи трудового права України.

2). Порівняйте галузеві принципи трудового права України з принципами, які закріплені в законодавстві країн ЄС.

Література:

Волощук О. Принцип забезпечення права на відпочинок як інституційний принцип трудового права. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 2. С. 13-16.

Гаврилюк Р. Правова природа медіації як вислід буттєвих властивостей людини. *Право України*. 2018. №3. С. 128-143.

Дарморіс О. М. Поняття та основні принципи трудового права Європейського Союзу Держава і право: Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 45. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2009. С. 375-381.

Лавріненко О. В. Принцип єдності й диференціації правового регулювання соціально-трудова відносин у системі галузевих принципів трудового права України : Монографія Донецьк : Ноулідж, Донець, від-ня, 2010. 358 с.

Дубей В. Заборона дискримінації у сфері праці: теоретичні питання і нормативне забезпечення. *Право України*. 2005 № 11. С.33-35.

Жернаков В. Поняття примусової праці за законодавством України. *Право України*. 1997. №10. С.35-39.

Жернаков В. Свобода праці як принцип сучасного трудового права. *Право України*. 1999. №3. С.34-36.

Срьоменко В. Правові форми реалізації громадянами права на працю. *Право України*. 1999. №1. С.16-19.

Європейське право. Право Європейського союзу. Книга 2.(УЗ-х книгах) Підручник.. Київ. нац. ун-т ім. Т.Г.Шевченка, Інститут міжнародних відносин За заг.ред. В.І. Муравйова. Київ Ін Юре. 2015. 307с.

Конопельцева О.О. Заборона примусової праці як принцип трудового права. *Право та інновації*. 2017. № 2 (18). С. 98-104. <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/Konopeltseva18.pdf>

Мельник К. Щодо розуміння єдності трудового права. *Юридична Україна*. 2010. №3. Ст. 79-83.

Ризаєва Афаг Рамиз кызы Правовые основы социальной политики и регулирования трудовых отношений в Европейском Союзе [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwjlpOekeTOAhUGOJoKHSRIBDQQFggaMAA&url=http%3A%2F%2Fold.mgimo.ru%2Ffiles%2F71621%2Favto%2Fref_rizaeva.doc&usq=AFQjCNGnscGTrwOYdCLfybBEon0sk972Ww&sig2=WQA8btFKJ6lX4BN2mHHwqg&bvm=bv.131286987,d.bGg

Старчук О.В. Підходи до розуміння нормативності принципів трудового права України *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. №12. С.44-49.

Старчук О. В. Класифікація принципів трудового права України. *Юридична Україна*. 2011. №8. С. 82-86.

Щерб'юк Н. Єдність і диференціація правового регулювання праці жінок. *Право України*. 2009 № 1. С.63-67.

Щербина В. Про основоположні принципи трудового права України. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 1. С. 13-17.

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Угода про асоціацію між Україною, з однією сторони, та Європейським Союзом,

Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з ішої сторони від 27.06.2014 року https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n2820

Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text

Про скасування примусової праці: Конвенція МОП № 105, 1957 р. (ратифікована 5 жовтня 2000 р.). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_013#Text

Про примусову чи обов'язкову працю: Конвенція МОП № 29, 1930 р. (ратифікована 9 червня 1956 р.). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_136#Text

Кодекс Законів про Працю України від 10.12.1971р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. В.Г. Ротань, І.В. Зуб. <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/kzot.html>

Про практику застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996р. № 9.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96>

Директива Ради № 2000/43/ЄС від 29.06.2000 про реалізацію принципу рівного ставлення незалежно від расового чи етнічного походження;

Директива Ради № 2000/78/ЄС від 27.11.2000, що встановлює загальну систему рівного ставлення у сфері зайнятості та професійної діяльності;

Директива Ради № 2004/113/ЄС від 13.12.2004 про реалізацію принципів рівного ставлення до чоловіків та жінок у питаннях доступу та постачання товарів та послуг;

Директива № 2006/54/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 5.07.2006 про реалізацію принципів рівних можливостей і рівного ставлення до чоловіків та жінок у питаннях працевлаштування і зайнятості (зі змінами).

Тема № 3. Трудові правовідносини в Україні та країнах ЄС

Трудові правовідносини виникають на підставі вольових дій між конкретними суб'єктами і мають конкретний зміст. Їх особливістю є те, що вони є результатом впливу не лише державних нормативно-правових актів, а й результатом договірно-правових актів – актів соціального партнерства, які містять норми права, ухвалені соціальними партнерами у межах наданих їм повноважень.

Вивчаючи дану тему, слід приділити значну увагу поняттю правовідносин, їх ознакам, через які відображаються особливості трудових правовідносин. Порівняти підстави виникнення, зміни та припинення правовідносин за законодавством України та країн ЄС. Особливу увагу приділити особливостям міжнародно-трудова відносинам та трудовим правовідносинам у країнах ЄС.

Досліджуючи питання суб'єкти правовідносин, слід розмежувати поняття, «суб'єкти трудового права» та «суб'єкти трудових правовідносин». Слід визначити правосуб'єктність суб'єктів трудових правовідносин за трудовим законодавством України та країн ЄС. Також, необхідно визначити права та обов'язки трудового колективу, профспілкової організації за трудовим законодавством України та країн ЄС.

Характеризуючи зміст трудових правовідносин, потрібно провести правовий аналіз прав, обов'язків суб'єктів трудових відносин, які закріплені у чинному законодавстві України та законодавстві країн ЄС.

1. Поняття та види трудових правовідносин. Їх особливості.
2. Трудові правовідносини в країнах ЄС та їх особливості.
3. Суб'єкти трудових правовідносин, їх трудова правосуб'єктність.
 - а) працівник, як суб'єкт трудових правовідносин;
 - б) роботодавець, як суб'єкт трудових правовідносин;
4. Трудовий колектив та профспілкова організація як суб'єкти трудового права.
5. Зміст трудових правовідносин, основні права та обов'язки суб'єктів за законодавством України та країн ЄС.
6. Підстави та умови виникнення, зміни і припинення трудових правовідносин.

Термінологічне завдання: Засвоїти такі поняття: трудові правовідносини; зміст правовідносин; суб'єкт трудового права; суб'єкт трудових правовідносин; правосуб'єктність суб'єктів трудових відносин, трудовий колектив; профспілки; об'єкт трудових правовідносин.

Практичні завдання:

1). За допомогою таблиці порівняйте вік, з якого виникають трудові правовідносини в Україні та країнах ЄС (країни вибираєте довільно).

2). Схематизуйте підстави виникнення, зміни та припинення трудових відносин, які містяться у КЗпП України та країнах ЄС.

Література:

Барабаш О. Щодо властивостей трудових правовідносин. *Право України*. 1998. №3. С.64-69.

Вишновецька С. Трудові правовідносини як об'єкт дослідження науки трудового права. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 1. С. 60-63.

Вишновецька С. Поняття та особливості трудових процесуальних правовідносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 4. С. 71-74.

Горевий В. Окремі питання щодо поняття «роботодавець» як суб'єкт трудового права. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 6. С. 105-106.

Гетьманцева Н. Д. Становлення і розвиток трудового права як прояв єдності приватних і публічних засад. *Науково-практичний журнал «Теорія і практика інтелектуальної власності»*. № 4 (102). 2018 р. С. 83-92.

Данилюк О. Призначення на посаду як правостворюючий фактичний склад у трудовому праві України. *Юридична Україна*. 2007. №2. С. 58-62.

Заржицький О. Про трудові процесуальні правовідносини. *Право України*. 2008 № 3. С.65-68.

Заржицький О., Литвин О. Склад трудових процесуальних правовідносин. *Право України*. 2007 № 8. С.54-57.

Козуб І. Працевдатність та здатність до роботи: розмежування понять. *Юридична Україна*. 2009. №9. С. 70-73.

Коритко Л. Характеристика трудових відносин в праві Австро-Угорщини 19-поч. 20 століття. *Юридична Україна*. 2010. №12. С. 61-66.

Котова Л.В. Проблеми правового статусу працівника як суб'єкта трудового права в умовах ринкових відносин: автореф. на здоб. наук. ступ. к.ю.н.: спец. 12.00.05. Луганськ, 2009. 20с.

Костюк В. Поняття та ознаки трудової правосуб'єктності в умовах кодифікації трудового законодавства: проблеми та напрями вирішення. *Право України*. 2009 № 3. С.48-53.

Костюк В. Зміст трудової правосуб'єктності працівника за трудовим законодавством України та проектом Трудового кодексу: науково-правовий аспект. *Право України*. 2010 № 11. С.140-146.

Костюк В. Поняття та ознаки трудової правосуб'єктності роботодавця у контексті кодифікації трудового законодавства. *Право України*. 2010 № 8. С.95-102.

Костюк В. Трудова правосуб'єктність як основна правова властивість трудового права. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 8. С. 35-39.

Краснов Є. В. Основні трудові права: міжнародні стандарти і законодавство України.: Монографія. Одеса : Фенікс, 2012. 178 с.

Кравчук В. Засновник – підприємство: сутність взаємовідносин. *Право України*. 1998. №8. С.103-108.

Лазор Л. Правове регулювання правосуб'єктності у сфері трудового права в ринкових умовах. *Право України*. 2010. № 12. С.108-114.

Лазор В. Трудовий колектив як суб'єкт трудового права і сторона трудових спорів. *Право України*. 2003 № 10. С.100-104.

Лушніков А., Лушнікова М. Методологічні проблеми запозичення міжнародного та зарубіжного досвіду правового регулювання трудових відносин. *Право України*. 2013. № 3-4. С.251-257.

Лютов Н.Л. Права работников и предпринимателей в ЕС: сопоставление с российским законодательством. *Трудовое право*. 2009. N1. С.47-54. <http://www.top-personal.ru/lawissue.html?1658>

Морозов С. Поняття участі працівників в управлінні підприємством, установою, організацією. *Юридична Україна* 2012. №5. С. 69-73.

Павлович З., П'ятина В. Правове регулювання діяльності трудових колективів при нових формах власності. *Право України*. 1995. №7. С.41-43.

Пивоваров В. Правосуб'єктність фізичної особи, як суб'єкта трудових правовідносин. *Юридична Україна*. 2011. №3. С. 70-73.

Пилипенко П. Ознаки трудової правосуб'єктності працівників у трудових правовідносинах. *Право України*. 1999. №12. С.94.

Прокопенко В. Власник і уповноважений ним орган як суб'єкти трудового права. *Право України*. 1994. №10. С.20-23.

Про захист у судовому порядку права на працю. *Право України*. 2018. №2. С. 257-258.

Середа О. Обов'язки роботодавця та правові наслідки їх невиконання. *Право України*. 2002 № 9. С.82-85.

Слюсар А. М. Правовий статус суб'єктів трудового права України: теоретико-правовий аспект. Монографія. Харків: видавництво «ФІНН», 2011. 336с.

Чанишева Г.І. Колективні відносини у сфері праці: теоретичні та практичні проблеми правового регулювання: автореф. на здоб. наук. ступ. д.ю.н.: спец. 12.00.05. Харків, 2002. 20 с.

Шабанов Р. Право на зайнятість як суб'єктивне право громадян у сфері соціального захисту від безробіття. *Право України*. 2016. №8. С.63-70.

Якушев І. Правосуб'єктність в теорії трудового права. *Право України*. 2008 № 3. С.36-39.

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Кодекс Законів про Працю України від 10.12.1971р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. В.Г. Ротань, І.В. Зуб. <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/kzot.html>

Коментар до статей 1, 2 КЗпП України. Стичинський Б.С., Зуб І.В., Ротань В.Г. Научно-практический комментарий к законодательству Украины о труде. Киев: Севастополь: Инст. Юрид. Исследований, 2001.

Про практику застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996р. № 9.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96>Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності: Закон України від 22.06.2012р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5026-17>

Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) : Закон України від 3.03.1998 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80>

Про трудові колективи і підвищення їх ролі в управлінні підприємствами, установами, організаціями: Закон ВР СРСР 17 червня 1983 р. N 9500-X. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v9500400-83>

Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності : Закон України від 15.09.1999р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14>

Угода про асоціацію між Україною та ЄС: соціально-трудоий вимір. Книга перша: збірник актів законодавства України та *acquis communautaire* [упорядник З. Я. Козак]. Львів: Ресурсно-аналітичний центр «Суспільствоі довкілля», 2015. 1144 с.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС: соціально-трудоий вимір. Книга друга: Збірник актів законодавства України та *acquis communautaire* [упорядник З. Я. Козак]. Львів: Ресурсно-аналітичний центр «Суспільствоі довкілля», 2015. 1392 с.

Директива № 2002/14/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 11.03.2002 про встановлення загальної структури інформування та консультації працівників Європейського Співтовариства – Спільна декларація Європейського парламенту, Ради та Комісії про представництво працівників;

Тема № 5. Соціальне партнерство в Україні та країнах ЄС

Кризовий стан економіки загострив потребу суспільства досягти соціального балансу між найманими працівниками, роботодавцями і державою. Узгодження соціально-економічних інтересів між вказаними суб'єктами, утворює цілу систему суспільних відносин – відносини соціального партнерства, які пронизують соціально-економічні відносини від міжнародного рівня до конкретного роботодавця.

Таким чином, слід визначити зміст поняття соціальне партнерство. Визначити міжнародні правові стандарти права на об'єднання та захист прав. Встановити зміст двостороннього та тристороннього соціального діалогу. Аналізуючи Закон України "Про колективні договори і угоди" слід розкрити різницю між колективним договором та колективними угодами, які укладаються на національному, галузевому та регіональному рівнях, встановити їх сторони.

Вивчаючи зміст і порядок укладення колективного договору, угоди, слід визначити порядок вирішення розбіжностей, що виникають при цьому.

Звертаючись до інших галузей права, слід встановити види, суб'єктів та порядок притягнення до відповідальності за невиконання зобов'язань визначених у колективному договорі, угоді.

1. Міжнародні правові стандарти права на об'єднання та захист трудових прав через профспілки. Соціальне партнерство в Україні та країнах ЄС.

2. Двосторонній та тристоронній міжгалузевий соціальний діалог в Україні та країнах ЄС.

3. Поняття колективного договору, угоди. Види колективних угод та їх характеристика в Україні та країнах ЄС.

4. Сторони колективного договору, угоди в Україні та країнах ЄС.

5. Порядок укладання колективного договору, угоди та строки їх дії.

6. Зміст і структура колективного договору, угоди.

7. Колективні переговори. Порядок вирішення розбіжностей, що виникають під час ведення колективних переговорів.

8. Відповідальність за порушення колективного договору.

Термінологічне завдання: Засвоїти такі поняття: соціальний діалог, двосторонній соціальний діалог, тристоронній соціальний діалог, колективний договір, угода, сторони колективного договору, зміст колективного договору, примирні процедури при вирішенні спорів.

Практичні завдання:

1). Визначіть дію колективного договору у просторі, часі та за колом осіб в Україні та країнах ЄС.

2). Вкажіть стандарти європейського соціального діалогу в договорах ЄС.

Література:

Клименчук Н. До питання про зміст галузевих угод. *Право України*. 2009. № 12. С.196-201.

Коляда М. Співвідношення понять «соціальне партнерство» і «соціальний діалог» у трудовому праві: теорія та практика. *Публічне право*. 2013. №4. С.291-296. file:///C:/Users/Admin/Downloads/pp_2013_4_39.pdf

Комарницький В. Генеральна угода – основа соціального партнерства в Україні. *Юридична Україна*. 2011. №7. С. 33-36.

Мельничук Н. Сторони колективного договору. *Право України*. 2010 № 7. Ст.107-113.

Мельничук О. Розвиток вчень про колективні договори та угоди. *Юридична Україна*. 2010. №5. С. 63-67.

Петроє О. Еволюція стандартів європейського соціального діалогу в договорах ЄС. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2012. № 2. С. 218-225. file:///C:/Users/Admin/Downloads/Vnadu_2012_2_31.pdf

Пікалюк С. Теоретико-правові основи соціально партнерства. *Юридична Україна*. 2009. №11-12. С. 196-199.

Стахів О.О. Соціальне партнерство в сучасному ЄС: основні актори та правові засади. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. Спецвипуск. С. 79-82.

Трунова Г.А. Правове регулювання соціального партнерства в Україні: автореф. на здоб. наук. ступ. к.ю.н.: спец. 12.00.05. Харків, 2008. 20 с.

Трунова Г.А. Уповноважені трудовим колективом органи як суб'єкти соціального партнерства. *Право України*. 2007 № 9. С.50-52.

Трунова Г.А. Колективні угоди – акти соціального партнерства. *Юридична Україна*. 2007. №10. С. 51-57.

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Кодекс Законів про Працю України від 10.12.1971р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. В.Г. Ротань, І.В. Зуб. <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/kzot.html>

Конвенція про застосування принципів права на організацію і на ведення колективних переговорів № 98. Прийнята на 32-й сесії Генеральної конференції Міжнародної організації праці 1 липня 1949 р. Ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР 14.09.1956 р. // Інформаційний бюлетень Міністерства праці України «Людина і праця». – 1994. – № 9-10. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_004#Text

Про сприяння колективним переговорам: Конвенція МОП № 154, 1981 р. (ратифікована 4 лютого 1994 р.).

Про колективні договори і угоди : Закон України від 1.07.1993 року <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3356-12>

Про соціальний діалог в Україні : Закон України від 23.12.2010 року № 2862-6 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text>

Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності : Закон України від 15.09.1999р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14>

Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності: Закон України від 22.06.2012р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5026-17>

Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) : Закон України від 3.03.1998 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80>

Про утворення Національної служби посередництва і примирення : Указ Президента України від 17.11.1998 № 1258/98. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1258/98>

Угода про асоціацію між Україною та ЄС: соціально-трудовий вимір. Книга перша: збірник актів законодавства України та *acquis communautaire* [упорядник З. Я. Козак] . Львів: Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля», 2015. 1144 с.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС: соціально-трудоий вимір. Книга друга: Збірник актів законодавства України та *acquis communautaire* [упорядник З. Я. Козак]. Львів: Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство докільля», 2015. 1392 с.

Директива № 2002/14/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 11.03.2002 про встановлення загальної структури інформування та консультації працівників Європейського Співтовариства – Спільна декларація Європейського парламенту, Ради та Комісії про представництво працівників;

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Тема № 7. Правове регулювання робочого часу та часу відпочинку за законодавством України та країн ЄС

Конкретна тривалість виконуваної працівником роботи вимірюється його робочим часом. На законодавчому рівні поняття робочого часу не закріплено, а в юридичній літературі є різні його визначення. Правове регулювання робочого часу має на меті, з одного боку, забезпечити виконання працівником необхідної міри праці, а з іншого – забезпечити охорону праці й право працівника на відпочинок.

Таким чином, вивчаючи дану тему необхідно зосередити увагу на видах та ознаках, які відрізняють один вид робочого часу від іншого, також визначити види робочого часу, які застосовуються у країнах ЄС.

Достатню увагу слід приділити загальним і спеціальним режимам робочого часу. Необхідно визначити особливості, що притаманні кожному режиму, і які нададуть змогу відмежувати один режим від іншого.

Вивчаючи питання надурочних робіт, необхідно встановити порядок залучення до них. Також, необхідно визначити порядок здійснення обліку робочого часу на підприємствах, установах, організаціях.

У трудовому праві, право працівника на відпочинок тісно пов'язане із обмеженням тривалості робочого часу. Дана гарантія закріплюється статтею 44 Конституції України: «Кожен, хто працює має право на відпочинок». Отже, у законодавстві встановлюються мінімальні державні стандарти і гарантії щодо забезпечення права працівника на відпочинок.

Це право забезпечується наданням обідньої перерви, щоденного та щотижневого відпочинку, через вихідні, святкові та неробочі дні. Вивчаючи дану тему, необхідно визначити види, порядок встановлення часу відпочинку та правові гарантії забезпечення надання кожного виду часу відпочинку як за законодавством України так і за законодавством країн ЄС.

Окрему увагу слід приділити відпусткам її видам, які передбачені у Законі України «Про відпустки» та передбачені в країнах ЄС. Необхідно визначити гарантії, якими забезпечується дане право та встановити порядок надання відпусток.

1. Поняття робочого часу та часу відпочинку їх правове регулювання за законодавством України та країн ЄС.
2. Види робочого часу за законодавством України та країн ЄС. Їх характеристика.
3. Режими робочого часу за законодавством України та країн ЄС. Їх характеристика.
4. Надурочні роботи та порядок залучення до них.
5. Види часу відпочинку за законодавством України та країн ЄС.
6. Види відпусток та порядок їх надання за законодавством України та країн ЄС.
7. Гарантії для працівника при забезпеченні часу на відпочинок та наданні відпусток.

Термінологічне завдання: Засвоїти такі поняття: робочий час, облік робочого часу, нормальний, скорочений та неповний робочий час, режими робочого часу, час відпочинку,

обідня перерва, щоденний відпочинок, вихідні та святкові дні, відпустки.

Практичні завдання:

Розгляньте такі задачі:

Задача №1. До адміністрації ВО «Ювеліпром» звернулися працівники – інженер Полозов, прибиральниця Іваненко, яка має двоє дітей до 8 років; завідуючий складом Петрів – інвалід III групи - які вимагали перевести їх на роботу з неповним робочим часом.

Як повинна поступити адміністрація?

Дайте роз'яснення про правовий режим неповного робочого часу. Чим відрізняється неповний робочий час від скороченого?

Задача №2. Бухгалтер Романенко звернулася із скаргою в профком на те, що адміністрація надала їй тільки половину відпустки у зв'язку з навчанням для здачі сесії у вузі. Таке рішення адміністрація мотивувала тим, що Романенко працює на умовах неповного робочого часу, а тому не має права на повну учбову відпустку. Романенко просила пояснити, чи правильно у відділі кадрів в трудову книжку їй було зроблено запис про роботу з неповним робочим часом і як це вплине на тривалість її трудового стажу, а також на тривалість річної відпустки. *Підготуйте відповідь на звернення Романенко.*

Задача №3. Петров П. (17 років) працює з 2 січня 2021 р. на Поштамті м. Івано-Франківська. 20 квітня він подав заяву про надання йому щорічної відпустки з 1 травня 2021 р. Роботодавець відмовив у наданні йому відпустки, мотивуючи це тим, що існує графік відпусток, і він зможе отримати відпустку не раніше серпня. Крім того, ще не настав шестимісячний термін його безперервної роботи у даній організації. *Проаналізуйте ситуацію. Чи правомірна відмова у наданні відпустки?*

Задача №4. Сорокін працював пекарем у малому підприємстві "Юлія". Проробивши рік, він вимагав надання відпустки, однак адміністрація підприємства йому в цьому відмовила, пославшись на те, що у них приватне підприємство, а відпустка надається тільки на державних підприємствах.

Чи правомірна відмова адміністрації?

Хто має право на відпустку і в якому порядку вона надається?

Задача №5. Трегуб був прийнятий на автотранспортне підприємство шофером легкової автомашини. Наказом по АТП він був переміщений для роботи на автобусі. За відмову від виконання наказу директор АТП перевів Трегуба строком на три місяці на роботу вантажником.

Дайте висновок щодо правомірності дій директора.

Література:

Авескулов В.Д. Правове регулювання ненормованого робочого часу. *Форум права*. 2016. № 14. С.5-10. file:///C:/Users/Admin/Downloads/FP_index.htm_2016_4_3.pdf

Венедиктова В. Регулювання ненормованого робочого часу в умовах ринкової економіки. *Право України*. 1999. №7. С.104-106.

Гаращенко Л.П. Правове регулювання відпусток за законодавством України: автореф. на здоб. наук. ступ. к.ю.н.: спец. 12.00.05. Київ, 2002. 21 с.

Гаращенко Л. Регулювання відпусток в конвенціях МОП та нормативних актах країн Європи. *Право України*. 1999. №10. С.90-94.

Дмитрієва К.І. Правове регулювання часу відпочинку за законодавством України та зарубіжних країн. Автореф. Канд. Одеса 2014. Нац. У-тет «Одеська юрид. Академія» <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/1705/%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D1%96%D1%94%D0%B2%D0%B0%20%D0%9A.%20%D0%86..pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Дмитрієва К.І. Правове регулювання часу відпочинку за законодавством країн із розвинутою економікою. *Часопис Київського університету права*. 2013. №1. С.195-199. file:///C:/Users/Admin/Downloads/Chkup_2013_1_48.pdf

Зубковський В. Компенсація за невикористану відпустку. *Право України*. 1999. №2. С.103-105.

Костюк В.Л., Яцкевич І.І. Принципи новітньої концепції правового регулювання робочого часу. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2019. Том 4. С.42-51.

<file:///C:/Users/Admin/Downloads/185629-412680-1-SM.pdf>

Левченко Н.І. Правове регулювання робочого часу: європейський досвід. *Журнал східноєвропейського права*. 2015. №14. С.141-146.

http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2015/04/levchenko_14.pdf

Малишевська З. Класифікація режиму робочого часу. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. №2. С.82-86.

Пилипенко А.А., Михалко Ю.Р., Жаров О.А. Правове регулювання робочого часу в Україні і за кордоном. *Молодий вчений. Юридичні науки*. листопад 2017. №11(51). С.979-983.

<http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/11/237.pdf>

Попов С.В. Правове регулювання надання відпусток без збереження заробітної плати. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юрисприденція*. 2014. №10-1. Том.2. С.7-9. http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc10-1/part_2/4.pdf

Проценко О. Нормативи і тривалість робочого часу. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. №2. С.82-86.

Хуторян Н. М. Проблеми правового регулювання відпусток у проекті Трудового кодексу України. *Право України*. 2009 № 3. С.35-40.

Хуторян Н.М. Удосконалення порядку надання відпусток у проекті трудового кодексу України. *Юридична Україна*. 2006. №1. С. 44-48.

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text

Про оплачувані відпустки: Конвенція МОП № 132, 1970 р., (переглянута у 1990 р.) (ратифікована 29 травня 2001 р.). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_022#Text

Про щорічні оплачувані відпустки: Конвенція МОП № 52 1936 р. (ратифікована 11 серпня 1956 р.). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_003#Text

Кодекс Законів про Працю України від 10.12.1971р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. В.Г. Ротань, І.В. Зуб. <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/kzot.html>

Про відпустки: Закон України від 15.11.1996р. <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80>

Про затвердження Переліку виробництв, цехів, професій і посад із шкідливими умовами праці, робота в яких дає право на скорочену тривалість робочого тижня : Постанова КМУ від 21.02.2001 № 163.

Про затвердження Порядку застосування Переліку виробництв, цехів, професій і посад із шкідливими умовами праці, робота в яких дає право на скорочену тривалість робочого тижня : Наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 23.03.2001 №122.

Положення про порядок і умови застосування (гнучкого) змінного графіка роботи для жінок, що мають дітей : Постанова Держкомпраці СРСР і ВЦРПС від 06.06.1984 N 170/10-101.

Рекомендації щодо застосування режимів гнучкого робочого часу на підприємствах, установах, організаціях народного господарства : Постанова Держкомпраці СРСР і ВЦРПС від 30.05.1985р.

Списку сезонних робіт і сезонних галузей : Постанова КМУ від 28.03.1997 № 278. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/278-97-%D0%BF>

Рекомендації про порядок надання працівникам з ненормованим робочим днем щорічної додаткової відпустки за особливий характер праці : Наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 10.10.1997р. №7.

Положення про вахтовий метод організації робіт на підприємствах, в установах, і організаціях, що належать до сфери управління Державного агентства України з управління зоною відчуження : Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 24.07.2017 №275. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0994-17>

Про чергування на підприємствах і в установах : Постанова Секретаріату ВЦСПС від 02.04.1954. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001400-54>

Про розрахунок норми тривалості робочого часу на 2021 рік : Лист Міністерства розвитку економіки торгівлі та сільського господарства України. – N 3501-06/219 від 12.08.2020 р. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v3501915-20#Text>

Оновлений розрахунок норми тривалості робочого часу на 2018 рік http://www.visnuk.com.ua/uploads/assets/files/2017/pdf/normy_tryvalosti_chasu.pdf

Список виробництв, робіт, цехів, професій і посад, зайнятість працівників в яких дає право на щорічні додаткові відпустки за роботу із шкідливими і важкими умовами праці та за особливий характер праці : Постанова КМУ від 17.11.1997 № 1290. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1290-97-%D0%BF>

Умови, тривалість, порядку надання та оплати творчих відпусток : Постанова КМУ від 19.01.1998 № 45. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/45-98-%D0%BF>

Списку сезонних робіт і сезонних галузей : Постанова КМУ від 28.03.1997 № 278. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/278-97-%D0%BF>

Про роз'яснення деяких питань законодавства (щодо відпусток) : Лист Міністерство праці та соціальної політики України від 13.05.2010 р. N 140/13/116-10. <http://lviv.medprof.org.ua/lviv/socialno-ekonomichnii-zakhist/vidpustki/list-rozjasnennja-no-1401311610-vid-13052010r/>

Про відпустку по догляду за дитиною : Лист Міністерства соціальної політики від 16.05.2012 р. N 158/13/133-12.

Щодо виплати компенсації за невикористану відпустку // від 27.03.2013р. № 321/13/84-13.

Щодо грошової компенсації працівникам за невикористані дні щорічної та додаткової відпусток : Лист Міністерства праці та соціальної політики України від 24.06. 2011р. №208/13/116-11 <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0208739-11>

Додаткові посилання до теми: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/111440/page5/sps>

Директива № 2003/88/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 4.11.2003 про деякі аспекти організації робочого часу;

Директива Ради № 96/34/ЄС від 3.06.1996 про рамкову угоду щодо батьківської відпустки, укладену СКПРЕ [Спілка конфедерацій підприємців і роботодавців Європи], ЄЦРП [Європейський центр роботодавців і підприємств] та ЄКПС [Європейська конфедерація профспілок];

Директива Ради № 92/85/ЄЕС від 19.10.1992 про встановлення заходів із заохочення поліпшення безпеки та гігієни праці вагітних працівниць, працівниць, які нещодавно народили, чи годувальниць (десята окрема Директива у значенні статті 16(1) Директиви № 89/391/ЄЕС);

Директива Ради № 79/7/ЄЕС від 19.12.1978 про поступове запровадження принципу рівного ставлення до чоловіків та жінок у сфері соціального забезпечення;

Тема № 8. Правове регулювання оплати праці за законодавством України та країн ЄС

Поняття оплати праці характеризують різні сторони одного і того ж суспільного явища. Для роботодавця оплата праці є платою за робочу силу і складає одну із основних статей витрат у собівартості товарів та послуг, що надаються. Для працівника – це

основна частина його особистого доходу, засіб відтворення робочої сили і поліпшення рівня благополуччя самого працівника та його сім'ї.

Таким чином, вивчаючи дану тему, слід розкрити співвідношення понять оплата праці та заробітна плата, виділяючи ознаки останньої. Разом з тим, слід розглянути державний і договірний методи регулювання заробітної плати.

Слід розглянути структуру заробітної плати, системи оплати праці, та її форми, які діють на території України та країн ЄС. Необхідно розмежувати такі поняття як надбавки і доплати до заробітної плати.

Окрему увагу слід приділити порядку виплати заробітної плати, розмірам відрахувань із заробітної плати; визначити правове регулювання індексації заробітної плати.

1. Поняття оплати праці та заробітної плати за законодавством України та країн ЄС. Методи правового регулювання заробітної плати.
2. Структура заробітної плати за законодавством України та країн ЄС.
3. Форми оплати праці порядок їх застосування за законодавством України та країн ЄС.
4. Системи оплати праці за законодавством України та країн ЄС.
5. Оплата праці при відхиленні від умов роботи, передбачених тарифами.
6. Утримання із заробітної плати. Індиксація заробітної плати.
7. Порядок виплати заробітної плати.
8. Мінімальна заробітна плата за законодавством України та країн ЄС.

Термінологічне завдання: Засвоїти такі поняття: заробітна плата, тарифна, погодинна, відрядна системи заробітної плати, доплата, гарантійні виплати, компенсація, індексація заробітної плати, середній заробіток, премія, винагорода, надбавка до заробітної плати.

Практичні завдання:

1. Розгляньте такі задачі:

Задача №1. Інженер Кінаш уклав трудовий договір з виробничим кооперативом для організації і керівництва поточними роботами по ремонту обладнання. Правлінням кооперативу йому був встановлений посадовий оклад у розмірі 2500 гривень. У травні, червні і липні місяцях, посилаючись на погані справи з фінансами кооператив видав Кінашу заробітну плату з розрахунку 1700 гривень на місяць. 1 серпня Кінаш звільнився за власним бажанням і пред'явив вимогу оплатити йому недодану суму. Юрисконсульт кооперативу пояснив Кінашу різницю між державним підприємством та кооперативом, який оплачує працю працівників у залежності від суми прибутку.

Як вирішити спір?

Задача №2. На Бердичівському державному машинобудівельному заводі власником була затверджена схема посадових окладів інженерно-технічних працівників, розмір яких відповідав економічно-фінансовим можливостям підприємства. Профком підприємства заявив адміністрації протест у зв'язку з тим, що посадові оклади деяких спеціалістів виявилися нижчими від встановлених галузевою тарифною угодою. Керівництво заводу відхилило вимогу профкому, посилаючись на те, що ставки і оклади тарифної угоди служать лише орієнтиром для підприємства і не є обов'язковими. Чи законні вимоги профкому? Чи допускає чинне законодавство випадки, коли рівень оплати праці на підприємстві може бути нижчим, ніж це передбачено галузевою тарифною угодою.

Задача №3. За штатним розкладом (схемою посадових окладів) оклад товарознавця на фабриці визначається «вилкою» від 5000 до 8000 гривень. Приймаючи на цю посаду Семківа, власник встановив йому посадовий оклад у розмірі 5000 гривень. Попрацювавши 6 місяців і довідавшись, що його посада може оплачуватися значно вище, Семків зажадав підвищення заробітної плати, посилаючись, зокрема, на те, що з роботою він справляється успішно, зауважень і дисциплінарних стягнень не має.

Чи можуть, змінюватися і в якому порядку посадові оклади?

Задача №4. Прокопенко був звільнений з роботи за власним бажанням у зв'язку з виїздом на інше місце проживання. На неодноразові прохання Прокопенка провести з ним розрахунок, власник відповідав обіцянками, але розрахунку не провів, посилаючись, зокрема, на його заборгованість за проживання в гуртожитку. Приступивши до роботи на іншому підприємстві, Прокопенко звернувся до суду з проханням зобов'язати власника провести з ним розрахунок і виплатити середній заробіток за весь час затримки розрахунку.

Чи законні вимоги Прокопенко?

У якому порядку може бути стягнута заборгованість за проживання в гуртожитку?

Література:

Валецька О. Аналіз структури особливостей заробітної плати в трудовому праві. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 6. С. 107-110.

Гетьманцева Г. Співвідношення централізованого і локального методів правового регулювання оплати праці. *Право України*. 1997. №12. С.66-68.

Гетьманцева Н. Д. Становлення і розвиток трудового права як прояв єдності приватних і публічних засад. *Науково-практичний журнал «Теорія і практика інтелектуальної власності»*. № 4 (102). 2018 р. С. 83-92.

Гасвая О.В. Окремі питання регулювання оплати праці за кордоном та в Україні. *Problems of Legality*. Summer. 2016. Адміністративне право. Фінансове право. Трудове право. С.103-111. <http://oaji.net/articles/2016/3229-1477295733.pdf>

Гулько Б. Про практику застосування Верховним Судом інституту малозначних справ на стадії касаційного перегляду. *Право України*. 2018. №10. С.102-113.

Копайгора І. Правове регулювання заробітної плати у соціалістичних кодексах про працю в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 5. С. 18-20.

Лаптії І. Оплата праці як соціально-економічна та правова категорія. *Право України*. 2005 № 1. С.106-109.

Мінімальна заробітна плата в Німеччині. Punkt.media
URL: <https://punkt.media/ua/poradnyk/poradnyknimechchyna/poradnyk-dlia-pratsiuiuchoho/8417-minimalna-zarobitna-plata-v-nimechchyni>

Процевський О. Окремі питання захисту права на заробітну плату в судовому порядку. *Право України*. 2008 № 2. С.64-69.

Сімутіна Я.В. Методи регулювання заробітної плати на сучасному етапі (правові проблеми): автореф. на здоб. наук. ступ. к.ю.н.: спец. 12.00.05. Харків, 2007. 21с.

Сімутіна Я.В. Проблеми правового регулювання оплати праці з відхиленням від нормальних умов праці. *Юридична Україна*. 2005. №10. С. 44-50.

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Кодекс Законів про Працю України від 10.12.1971р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. В.Г. Ротань, І.В. Зуб. <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/kzot.html>

Про охорону заробітної плати: Конвенція МОП № 95, 1949 р. (ратифікована 30 червня 1961 р.). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_146#Text

Конвенція про встановлення мінімальної заробітної плати з особливим урахуванням країн, що розвиваються № 131. Прийнята на 54-й сесії Генеральної конференції Міжнародної організації праці 22 червня 1970 р. Конвенцію ратифіковано Законом України № 2997-IV від 19.10.2005 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 2-3. – Ст. 40. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_149#Text

Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995року.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>

Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України від 05.10.2000 № 2017-III. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>

Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 № 1404-8.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>

Про внесення змін до Закону Української РСР "Про індексацію грошових доходів населення": Закон України від 25.04.1997 № 234/97-ВР.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/234/97-%D0%B2%D1%80>

Про затвердження Порядку проведення індексації грошових доходів населення : Постанова КМУ від 17 липня 2003 р. № 1078. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1078-2003-%D0%BF>

Щодо строків виплати заробітної плати: Лист Міністерства праці та соціальної політики України від 09.12.2010 р. N 912/13/155-10.
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0912203-10>

Про перелік товарів, не дозволених для виплати заробітної плати натурою : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 квітня 1993 р. N 244.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-93-%D0%BF>

Порядок обчислення середньої заробітної плати: Затверджений Постановою КМУ від 8 лютого 1995 р. №100. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/100-95-%D0%BF>

Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери : Постанова КМУ від 30.08.2002 № 1298.

Про практику застосування судами законодавства про оплату праці : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.12.1999р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-99>

Про підвищення оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери // Постанова Кабінету Міністрів України від 27 березня 2013 р. № 197. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/197-2013-%D0%BF>

Тема № 9. Дисципліна праці та дисциплінарна відповідальність за трудовим правом України та країн ЄС

Закріплений у правових нормах порядок поведінки учасників трудового процесу визначає поняття трудової дисципліни як правового інституту. Трудова дисципліна – багатоаспектне явище, а тому в галузевій літературі її розглядають як принцип галузі права; інститут трудового права; фактичну поведінку учасників правовідносин.

Рівень дотримання суб'єктами трудових правовідносин нормативно-правових актів, обов'язків, передбачених трудовим договором, визначають поняття трудової дисципліни як фактичної поведінки учасників трудових відносин. За їх недотримання для працівника наступає дисциплінарна відповідальність.

Таким чином, вивчаючи дану тему, слід зосередити свою увагу на сучасних методах забезпечення дисципліни праці, порядку регулювання внутрішнього трудового розпорядку на підприємствах, установах, організаціях незалежно від форми власності як за законодавством України так і країн ЄС. Одночасно слід розглянути види, підстави та порядок застосування заохочень, як методу коригування поведінки працівника.

За невиконання чи неналежне виконання покладених зобов'язань на працівника, працівника можна притягнути до дисциплінарної відповідальності. Таким чином, доцільно дослідити підстави, умови та порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності, а також підстави її дострокового зняття за законодавством України та країн ЄС. Розмежувати суб'єктів загальної і спеціальної дисциплінарної відповідальності.

Досліджуючи питання поняття дисциплінарного проступку, як підстави притягнення до дисциплінарної відповідальності, необхідно склад дисциплінарного правопорушення відмежувати від інших правопорушень, які передбачені у цивільному, кримінальному, адміністративному праві.

1. Правові методи забезпечення трудової дисципліни на підприємствах, установах, організаціях за законодавством України та країн ЄС.
2. Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку.
3. Поняття, підстави, види заохочень і порядок їх застосування.
4. Дисциплінарна відповідальність працівників та її види.
5. Відмежування дисциплінарного проступку від інших правопорушень.
6. Підстави та умови дисциплінарної відповідальності.
7. Порядок застосування дисциплінарних стягнень за законодавством України та країн ЄС.

Термінологічне завдання: Засвоїти такі поняття: трудова дисципліна, правила внутрішнього розпорядку, заохочення, дисциплінарна відповідальність, дисциплінарне стягнення.

Практичні завдання:

1. Порівняйте методи регулювання трудової дисципліни за законодавством України та країн ЄС.
2. Порівняйте дисциплінарні стягнення, які накладаються за законодавством України та країн ЄС.

3. Розгляньте такі задачі:

Задача №1. Зварювальник Кліт систематично порушував трудову дисципліну, грубо поведився з товаришами по роботі. Розглянувши справу Кліта, трудовий колектив виніс рішення: «За неодноразове порушення трудової дисципліни, етичних норм поведінки поставити перед директором питання про звільнення Кліта з роботи».

Чи законне рішення трудового колективу?

Задача №2. На водія трамвая Карпова за дрібне хуліганство, скоєне після робочого дня у парку відпочинку, суд наклав арешт на 15 діб. Після відбуття покарання Карпов дізнався, що його звільнили з роботи за прогул по п.4ст- 40 КЗпП. Звільнення не було погоджено з профкомом.

Чи правильно був звільнений Карпов?

Задача №3. Тракторист сільськогосподарського підприємства Кунтій самовільно, без дозволу адміністрації використав трактор у власних інтересах для перевезення сіна. Під час цього рейсу Кунтій намагався проїхати по дорозі, на якій проводилися ремонтні роботи, внаслідок чого трактор перекинувся, був поламаний і простояв на ремонті 7 днів. Адміністрація підприємства стягнула з заробітної плати Кунтія вартість ремонтних робіт, пошкоджених деталей, пального, мастильних матеріалів. Таким чином, стягнена сума у розмірі 120 гривень. Середня заробітна плата Кунтія 18 гривень. Кунтій проти стягнення заперечував і звернувся до юрисконсульта за роз'ясненням про правомірність дій адміністрації.

Підготуйте юридичну консультацію по справі.

Задача №4. При затвердженні правил внутрішнього трудового розпорядку АТ "Ятрань" було запропоновано до переліку заходів дисциплінарних стягнень включити такі заходи: зауваження; попередження; догану; сувору догану; звільнення.

Чи правомірна така пропозиція?

У якому порядку затверджуються правила внутрішнього трудового розпорядку?

Задача №5. Через захаращеність складського приміщення завідуючий складом хлібозаводу Пінчук С.В. і директор заводу Хамлюк Г.А. були оштрафовані державною санітарною інспекцією. Директор заводу виніс Пінчуку С.В. догану. Пінчук С.В. звернувся до КТС зі скаргою, де зазначив, що дисциплінарне стягнення незаконне, оскільки він за захаращеність складу вже був оштрафований.

Яке рішення необхідно прийняти КТС? Свою думку обґрунтуйте посиланнями на закон.

Література:

Бородін І. Дисциплінарна відповідальність та дисциплінарне провадження. *Право України*. 2006 № 12. С.93-97.

Гаврилюк Р. Правова природа медіації як вислід буттєвих властивостей людини. *Право України*. 2018. №3. С. 128-143.

Гетьманцева Н. Д. Становлення і розвиток трудового права як прояв єдності приватних і публічних засад. *Науково-практичний журнал «Теорія і практика інтелектуальної власності»*. № 4 (102). 2018 р. С. 83-92.

Гулько Б. Про практику застосування Верховним Судом інституту малозначних справ на стадії касаційного перегляду. *Право України*. 2018. №10. С.102-113.

Капліна Г. Заохочувальні засоби правового регулювання оплати працівників в умовах ринкових перетворень. *Юридична Україна*. 2008. №7. С. 80-85.

Кожушко С.І. Трудова дисципліна у системі елементів трудових правовідносин. *Право України*. 2005 № 9. С.89-91.

Колеснік Т. Правові засади забезпечення дисципліни праці у країнах із розвинутою ринковою економікою. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 1. С. 66–70.

Новосельська І. Питання визначення трудової відповідальності як виду юридичної відповідальності. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 11. С.50-55.

Маляренко А. В. До питання упередженості як підстави дисциплінарної відповідальності суддів. *Право України*. 2012 № 1-2 С.414-420.

Машков К. Підстави застосування до працівників заохочень за трудові досягнення. *Право України*. 2007 № 11. С.35-40.

Панасюк О. Про «внутрішній трудовий розпорядок» як категорію трудового права. *Право України*. 2005 № 4. С.100-104.

Промський Є. Дисциплінарна відповідальність працівника за проектом трудового кодексу України. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. №12. С. 126-131.

<http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/12/28.pdf>

Хотинська О. Дисциплінарна відповідальність та незалежність судді: у пошуках балансу. *Право України*. 2018. №3. С. 110-122.

https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravo_2018_3/pravo_2018_3_s7/

Хуторян Н.М. Правове регулювання дисципліни праці в новому Кодексі України про працю. Удосконалення трудового законодавства в умовах ринку: Монографія. Відпов. ред. Н.М. Хуторян. Київ: Ін Юре, 1999. 328с.

Угрюмова Г. Дисципліна праці: розвиток та удосконалення інституту. *Право України*. 2006 № 1. С.40-44.

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Кодекс Законів про Працю України від 10.12.1971р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. В.Г. Ротань, І.В. Зуб. <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/kzot.html>

Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X¹. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

Типові правила внутрішнього трудового розпорядку для робітників і службовців підприємств, установ, організацій : Постанова Держкомпраці СРСР і ВЦРПС від 20.07.1984р. №213. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0213400-84>

Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України : Закон України від 22.02.2006 № 3460-IV. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-15>

Тема № 10. Матеріальна відповідальність за трудовим правом України та країн ЄС

Матеріальна відповідальність як один із видів юридичної відповідальності становить собою обов'язок однієї сторони трудового договору – працівника чи роботодавця відшкодувати іншій стороні шкоду, заподіяну внаслідок винного, протиправного невиконання або неналежного виконання трудових обов'язків у встановленому законом розмірі й порядку. Матеріальна відповідальність у трудовому праві має двосторонній характер.

Досліджуючи поняття матеріальної відповідальності, слід визначити особливості та види матеріальної відповідальності сторін трудового правовідношення, встановити умови і підстави матеріальної відповідальності працівника і роботодавця за законодавством України та країн ЄС.

Розглядаючи матеріальну відповідальність, як інститут трудового права та вид юридичної відповідальності, слід відмежувати склад правопорушення матеріальної відповідальності від дисциплінарної відповідальності та майнової (цивільно-правової) відповідальності.

Окремої уваги потребує питання матеріальне відшкодування моральної шкоди працівнику: суб'єкти, підстави порядок відшкодування шкоди.

1. Поняття, види матеріальної відповідальності за законодавством України та країн ЄС. Ознаки матеріальної відповідальності.
2. Суб'єкти матеріальної відповідальності та особливості їх відповідальності за законодавством України.
3. Підстави та умови матеріальної відповідальності працівників.
4. Обмежена матеріальна відповідальність.
5. Повна матеріальна відповідальність.
6. Колективна, кратна (підвищена) матеріальна відповідальність.
7. Визначення розміру та порядок покриття завданої шкоди.
8. Підстави, умови і види матеріальної відповідальності роботодавця за шкоду завдану працівнику за законодавством України та країн ЄС
9. Матеріальна відповідальність за моральну шкоду завдану працівнику роботодавцем. Її умови та підстави.

Термінологічне завдання: Засвоїти такі поняття: матеріальна відповідальність, пряма дійсна шкода, обмежена матеріальна відповідальність, повна матеріальна відповідальність, кратна матеріальна відповідальність, колективна матеріальна відповідальність.

Практичні завдання:

1. Проаналізуйте склад правопорушення при матеріальній відповідальності (об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єктивна сторона, суб'єкт).

2. Розгляньте такі задачі:

Задача № 1. Водій Цупренко С.Ф., перебуваючи в нетверезому стані, зіткнувся з телеграфним стовпом, в результаті чого вилилось 0,5 тонни молока. Адміністрація заводу, де працював Цупренко С.Ф., стягнула з його заробітної плати 300 гривень для покриття матеріальних збитків в повному обсязі.

В якому розмірі і в якому порядку відшкодовується заподіяна шкода?

Задача № 2. Сортувальницю цукрового заводу Пастушенко В.С. звільнено з роботи 20 травня за скороченням чисельності працівників. На її прохання наказ про звільнення було вислано поштою 28 травня, а 30 травня вона звернулася з позовом до суду про поновлення на

роботі. Суд виніс рішення про поновлення Пастушенко В.С. на роботі. Адміністрація заводу відмовилася виконати рішення суду, посилаючись на те, що судом порушені процесуальні та матеріальні норми права. Дайте юридичну оцінку рішенню суду і вкажіть, як вони виконуються згідно з законом.

Задача № 3. У повара Гордійчука П.І. перевірка вилучила із холодильника 50 кг зіпсованого м'яса по роздрібній ціні 70 гривень. Зіпсоване м'ясо було відправлено на корм свинням по ціні 50 гривень за кг.

Директор столової видав наказ про стягнення із заробітної плати повара 3500 гривень. Чи правомірний наказ?

Література:

Богомаз Г. Проблемні питання матеріальної відповідальності роботодавця за необґрунтовану відмову в прийнятті на роботу в Україні. *Юридична Україна*. 2005. №5. С. 69-72.

Гаврилюк Р. Правова природа медіації як вислід буттєвих властивостей людини. *Право України*. 2018. №3. С. 128-143.

Гулько Б. Про практику застосування Верховним Судом інституту малозначних справ на стадії касаційного перегляду. *Право України*. 2018. №10. С.102-113.

Костюченко. О.Є. Правове регулювання матеріальної відповідальності роботодавця: сучасний стан та перспективи розвитку. *Права та інновації*. 2016. №1(13). С. 81-88.

<https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2016/05/Kostyuchenko13.pdf>

Лук'янчиков, О. М. Правове регулювання матеріальної відповідальності роботодавця : Монографія. – Харків.: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2019. – 254 с

<http://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3593/1/%D0%9B%D1%83%D0%BA%27%D1%8F%D0%BD%D1%87%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2%20%D0%9E.%20%D0%9C.%20%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B5%20%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%83%D0%BB%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D1%86%D1%8F.pdf>

Плаксін В. Відшкодування моральної шкоди за трудовим правом. *Право України*. 1995. №2. С.14-18.

Мотрич А.І. Проблеми правового регулювання повної матеріальної відповідальності працівників. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Випуск 1-1. С.174-177.

http://www.nvppp.in.ua/vip/2016/1/tom_1/38.pdf

Парасюк М.В., Грабар Н.М. Порівняльно-правовий аналіз майнової відповідальності у цивільному праві та матеріальної відповідальності у трудовому праві. *Право і суспільство*. 2018. №2. С.82-87. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/2_2018/part_1/16.pdf

Трофимовська Ю.В. Теоретичні проблеми відмінності матеріальної відповідальності за трудовим правом від майнової відповідальності за цивільним правом України. *Форум права*. 2015. №1. С. 323-328. <https://core.ac.uk/download/pdf/187222973.pdf>

Хуторян Н.М. Теоретичні проблеми матеріальної відповідальності: автореф. на здоб. наук. ступ. д.ю.н.: спец. 12.00.05. Харків, 2003.

Хуторян Н. Матеріальна відповідальність власника перед працівником. *Право України*. 1993. №3. С.21-26.

Хуторян Н. Вдосконалення правового регулювання матеріальної відповідальності працівника перед наймачем. *Право України*. 1993. №5-6. С.29-32.

Хуторян Н.М. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору. Удосконалення трудового законодавства в умовах ринку: Монографія. Відпов. ред. Н.М. Хуторян. Київ: Ін Юре, 1999. 264с.

Хуторян Н.М. Теоретичні проблеми матеріальної відповідальності сторін трудових правовідносин. Київ: Інст. Держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. 264с.

Чернадчук В. Право на відшкодування моральної шкоди: деякі аспекти. *Право України*. 2000. №3. С.106-109.

Щербина В. Підстави притягнення роботодавця до матеріальної відповідальності. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 4. С. 53-56.

Яковлев В.В. Договірна матеріальна відповідальність працівників за трудовим правом: автореф. на здоб. наук. ступ. к.ю.н.: спец. 12.00.05. Харків, 2003. 20 с.

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Кодекс Законів про Працю України від 10.12.1971р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. В.Г. Ротань, І.В. Зуб. <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/kzot.html>

Про визначення розміру збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостачею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей : Закон України від 06.06.1995 № 217/95-ВР. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/217/95-%D0%B2%D1%80>

Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999р. №1105-14. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>

Про затвердження Порядку визначення класу професійного ризику виробництва за видами економічної діяльності : Постанова КМУ від 8 лютого 2012 р. № 237. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/237-2012-%D0%BF>

Про затвердження Порядку проведення витрат на поховання у разі смерті потерпілого від нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання : Постанова КМУ від 11.07.2001 № 826. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826-2001-%D0%BF>

Про затвердження Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей : Постанова КМУ від 22.01.1996 № 116. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-%D0%BF>

Типовий договір про колективну (бригадну) матеріальну відповідальність : Наказ Мінпраці від 12.05.96 р. № 43. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0287-96>

Переліку робіт, при виконанні яких може запроваджуватися колективна (бригадна) матеріальна відповідальність, умови її застосування і Типового договору про колективну (бригадну) матеріальну відповідальність : Наказ Міністерства праці України від 12.05.96 N 43. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0286-96>

Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 29.12.1992р. №14. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-92>

Про практику розгляду судами трудових спорів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6.11.1992р. №9. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92>

Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995р. №4. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>

Про узагальнення практики застосування судами законодавства, що регулює матеріальну відповідальність працівників за шкоду заподіяну роботодавцю : Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 11.12.2015р. №12. <https://zib.com.ua/ua/122119-vssu uzagalniv praktiku schodo prityagnennya do materialnoi .html>

Щодо річного строку подачі позову, про відшкодування шкоди, заподіяної працівником. Постанова Верховного Суду України від 02.03.2016р.

законодавством України та країн ЄС.

Нагляд і контроль за дотриманням законодавства про працю потрібно розглядати як діяльність компетентних державних та громадських органів чи їх представників, спрямована на захист трудових прав працівників. У процесі цієї діяльності, вони попереджують і виявляють порушення законодавства про працю з боку роботодавця, чи уповноважених ним осіб, поновлюють трудові права працівників та притягують до відповідальності винних у порушенні цих прав.

Вивчаючи дану тему, слід визначити різницю між державним наглядом і громадським контролем. Необхідно визначити які органи здійснюють державний нагляд та громадський контроль у законодавстві України та країн ЄС. Разом з тим, потрібно визначити функції профспілкової організації та трудового колективу щодо організації та здійсненні контролю за дотриманням законодавства про працю.

Розглядаючи відповідальність осіб винних за порушення норм трудового законодавства, необхідно визначити види, підстави і умови адміністративної, кримінальної відповідальності таких осіб.

1. Державний нагляд і громадський контроль. Розмежування понять.
2. Органи, які здійснюють державний нагляд за законодавством України та країн ЄС.
3. Органи, які здійснюють громадський контроль за законодавством України та країн ЄС. Повноваження трудового колективу і первинної профспілкової організації підприємства, установи, організації по контролю за дотриманням законодавства про працю.
4. Відповідальність осіб винних у порушенні норм з охорони праці (кримінальна, адміністративна відповідальність).

Термінологічне завдання: Засвоїти такі поняття: державний нагляд, громадський контроль.

Практичні завдання:

1. Різниця між поняттями „державний нагляд” та „громадський контроль”.
2. Складіть схему державних органів, які ведуть контроль і нагляд за дотриманням законодавства про охорону праці.

Література:

Гаврилюк Р. Правова природа медіації як вислід буттєвих властивостей людини. *Право України*. 2018. №3. Ст. 128-143.

Гетьманцева Н. Д. Становлення і розвиток трудового права як прояв єдності приватних і публічних засад. *Науково-практичний журнал «Теорія і практика інтелектуальної власності»*. № 4 (102). 2018 р. С. 83-92.

Процевський О. Якою має бути правова ідеологія Трудового кодексу України XXI століття? *Право України*. 2016. №3. С.213-220.

Про захист у судовому порядку права на працю. *Право України*. 2018. №2. С. 257-258.

Середа О.Г. Оптимізація системи суб'єктів нагляду та контролю за дотриманням законодавства про працю. *Форум права*. 2014. №1. С.439-442.

Хотинська О. Дисциплінарна відповідальність та незалежність судді: у пошуках балансу. *Право України*. 2018. №3. Ст. 110-122.
https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravo_2018_3/pravo_2018_3_s7/

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Кодекс Законів про Працю України від 10.12.1971р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. В.Г. Ротань, І.В. Зуб. <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/kzot.html>

Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 № 2694-ХІІ. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>

Про Державний комітет України з нагляду за охороною праці : Указ Президента України від 18.09.2002 № 834/2002. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/834/2002>

Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2014р. № 442 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF#Text>

Положення про Державну службу України з питань праці Постанова Кабінету Міністрів України від 11.02.2015р. № 96 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96-2015-%D0%BF#Text>

Методичні вказівки та завдання для самостійних (домашніх) контрольних робіт

Самостійна (домашня) контрольна робота для студентів заочної форми навчання, виконується студентом самостійно у домашніх умовах. Виконана студентом робота є допуском до складання ним іспиту з даної дисципліни.

Самостійна (домашня) контрольна робота студента із курсу Трудове право України виконується по варіантах. Кожний студент виконує всі завдання одного варіанту, які визначені даними методичними вказівками. Кожний варіант містить однотипні завдання такі, як:

– визначення основних понять загальної та особливої частини курсу, зміст яких необхідно розкрити;

– питання, у яких необхідно розмежувати суміжні поняття даної галузі, визначити ознаки поняття його види або провести співвідношення понять, явищ. Виконується завдання письмово зображуючи у формі таблиці або схеми;

– тестові завдання, які розроблені на основі основних законодавчих актів, що використовуються для регулювання трудових відносин (КЗпП України, З.У. „Про відпустки”, З.У. „Про оплату праці”). Кожне завдання містить ключове питання цих актів. Виконується письмово, даючи одну правильну відповідь;

– описове теоретичне питання, що стосуються найважливіших моментів правового регулювання трудових відносин в країнах ЄС. Виконуються письмово, з посиланням на відповідні нормативні акти;

– практичне завдання у вигляді ситуаційних задач, проаналізувавши які, студент повинен дати їм правовий аналіз із посиланням на відповідні норми закону.

Студенти, що знаходяться у журналі під порядковим номером

- 1-2 включно, виконують 1 варіант завдань;
- 3-4 включно, виконують 2 варіант завдань;
- 5-6 включно, виконують 3 варіант завдань;
- 7-8 включно, виконують 4 варіант завдань;
- 9-10 включно, виконують 5 варіант завдань;

Варіант № 1

1. Дайте визначення такому поняттю, як: (Зпо 2 бали = 6 балів)

- а) трудовий договір та контракт;

- б) зайнятість;
- в) суб'єкти трудових правовідносин;

2. У вигляді таблиці або схематично: (6 балів)

визначте ознаки неповного робочого часу;

3. Виберіть правильну відповідь у тестовому завданні: (2 по 1 балу = 2бали)

- Вік з якого допускається прийняття на роботу:

- а). без згоди одного із батьків або особи, що його замінює, можуть як виняток, прийматись на роботу особи, які досягли п'ятнадцяти років;
- б). осіб в окремих випадках молодше тринадцяти років, за згодою двох батьків;
- в). осіб чотирнадцяти років без згоди батьків або осіб, які їх заміняють;
- г). осіб дванадцяти років на прохання батьків або осіб, що їх заміняють;
- д). молоді у вільний у від навчання час по досягненні ними чотирнадцятирічного віку за згодою одного з батьків або особи, що їх заміняє;

- Нормальна тривалість робочого часу в Україні не може перевищувати:

- а). 45 годин на тиждень;
- б). 42 години на тиждень;
- в). 40 годин на тиждень;
- г). 41 годину за погодженням з профспілковим комітетом;
- д). 43 години за постановою Кабінету Міністрів України;

4. Охарактеризуйте: (8 балів)

Види, зміст та порядок укладення трудового договору в Україні та країнах ЄС;

5. Розв'яжіть задачу: (8 балів)

Робітник складального цеху Марків отримав повідомлення про те, що через 2 місяці буде звільнений з роботи по 1 ст. 40КЗпП. Марків домовився з начальником цеху, аби він дозволив йому передчасно (за 1 годину до кінця зміни) залишати роботу з тим, щоб знайти нове місце праці. У таблиці виходу на роботу Марківу проставлявся повний робочий день. Виявивши це порушення, бухгалтерія при звільненні вирахувала із зарплати Марківа 57 гривень. На засіданні КТС, де розглядалася скарга Марківа, начальник цеху посилався на колективний договір, згідно якого працівникам, які звільняються по 1 ст. 40 КЗпП надається протягом 2-х міс. 5 год. на тиждень для пошуків роботи з оплатою їх по середньому заробітку. На думку бухгалтерії, цей пункт колективного договору є незаконним, оскільки оплата може проводитись лише за фактично відроблений час.

Як вирішити цей спір? Чи правомірні дії Марківа?

Варіант № 2

1. Дайте визначення такому поняттю, як: (3по 2 бали = 6 балів)

- а) працівники надомники;
- б) працевлаштування;
- в) принципи трудового права;

2. У вигляді таблиці або схематично: (6 балів)

визначте спільні та відмінні риси матеріальної та майнової відповідальності;

3. Виберіть правильну відповідь у тестовому завданні: (2 по 1 балу = 2бали)

- В разі народження двох і більше дітей, а також при ускладнених пологах тривалість післяродової відпустки становить календарних днів:

- а). 56 днів;
- б). 58 днів;

- в). 59 днів;
- г). 70 днів;
- д). 75 днів;

- На підставі медичного висновку жінкам надається відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами тривалістю календарних днів:

- а). 55 днів;
- б). 60 днів;
- в). 70 днів;
- г). 75 днів;
- д). 100 днів;

4. Охарактеризуйте: (8 балів)

Види робочого часу за законодавством України та країн ЄС. Їх характеристика.

5. Розв'яжіть задачу: (8 балів)

На одному з підприємств Житомирської області при укладенні колективного договору виник спір між радою трудового колективу і первинною профспілковою організацією підприємства з приводу того, який саме орган повинен представляти інтереси трудового колективу.

Як вирішити цей спір?

Варіант № 3

1. Дайте визначення такому поняттю, як: (3 по 2 бали = 6 балів)

- а) час відпочинку;
- б) переведення;
- в) метод трудового права;

2. У вигляді таблиці або схематично: (6 балів)

розмежуйте такі поняття, як суміщення і сумісництво;

3. Виберіть правильну відповідь у тестовому завданні: (2 по 1 балу = 2 бали)

- Строки випробування при прийнятті на роботу робітників:

- а). один місяць за погодженням з профспілковим комітетом;
- б). три місяці за згодою працівників;
- в). шість місяців за погодженням з відповідним комітетом профспілки;
- г). строк випробування при прийнятті на роботу робітників не може перевищувати одного кварталу;
- д). за погодженням з робітником і власником або уповноваженим ним органом – 2 місяці;

- Кого забороняється залучати до надурочних робіт:

- а). вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років;
- б). осіб віком до 21 років;
- в). жінок, які мають дітей віком 5 років;
- г). осіб пенсійного віку;
- д). працівників, які навчаються в загальноосвітніх школах без відриву від виробництва, в дні коли в них немає занять;

4. Охарактеризуйте: (8 балів)

Види та тривалість часу відпочинку за законодавством України та країн ЄС.

5. Розв'яжіть задачу: (8 балів)

У зв'язку з перепрофілюванням цеху №5 швейної фабрики без погодження з профспілковим комітетом було скорочено п'ять працівників за п.1 ст. 40 КЗпП України. Серед звільнених були швеї Усенко О.О., мати дитини-інваліда, Гардаш Н.С., у якої двоє малолітніх дітей, Кицько І.М. у віці 53 роки і два слюсари-ремонтники: Кривенко В.Ф., інвалід II групи і Нечай В.О. у віці 58 років.

Всі вони звернулися до юридичної консультації з такими запитаннями:

1. Чи правомірно вони були звільнені?
2. Чи передбачає закон будь-які компенсації при такому звільненні і хто їх виплачує?

Варіант № 4

1. Дайте визначення такому поняттю, як: (3по 2 бали = 6 балів)

- а) предмет трудового права;
- б) переміщення працівника;
- в) матеріальна відповідальність;

2. У вигляді таблиці або схематично: (6 балів)

визначте різницю між наглядом та контролем за додержанням законодавства про працю;

3. Виберіть правильну відповідь у тестовому завданні: (2 по 1 балу = 2бали)

- Укладений безстроковий трудовий договір, працівник має право розірвати, попередивши про це власника або уповноваженого ним органу письмово за:

- а). за 1 місяць;
- б). за 2 тижня;
- в). за 2 місяця;
- г). за 3 місяця;
- д). за 1 тиждень;

- Власник або уповноважений ним орган може застосовувати надурочні роботи лише у виняткових випадках :

- а). у разі невиконання виробничого плану;
- б). у разі виробничої потреби;
- в). після проведення страйку;
- г). при проведенні робіт для відвернення стихійного лиха;
- д). проведення робіт без погодження з профспілковою організацією;

4. Охарактеризуйте: (8 балів)

Заробітня плата за законодавством України та країн ЄС.

5. Розв'яжіть задачу: (8 балів)

10 червня у відділ кадрів хлібозаводу звернулись столярі Прокопенко і Тур з проханням прийняти їх на роботу. Наказ про зарахування обох робітників на роботу був підписаний лише 13 червня. Фактично Прокопенко приступив до роботи 11 червня на прохання майстра; а Тур почав працювати з 15 червня через домашні обставини.

З якого моменту виникли у Прокопенка і Тура трудові правовідносини?

Варіант № 5

1. Дайте визначення такому поняттю, як: (3по 2 бали = 6 балів)

- а) сезонні працівники;
- б) джерела трудового права;
- в) щотижневий відпочинок;

2. У вигляді таблиці або схематично: (6 балів)

розмежуйте такі поняття, як трудовий договір та цивільно-правовий договір;

3. Виберіть правильну відповідь у тестовому завданні: (2 по 1 балу = 2бали)

- До застосування дисциплінарного стягнення власник повинен зажадати від порушника трудової дисципліни:

- а). усне пояснення;
- б). письмового пояснення працівника;
- в). характеристику на працівника з місця його проживання;
- г). дозвіл партійної організації членом якої є порушник трудової дисципліни;
- д). пояснення члена сім'ї;

- Поділ щорічної відпустки на частини будь-якої тривалості допускається за проханням працівника, при умові, що основна безперервна її частина становить не менше календарних днів:

- а). 5 днів;
- б). 7 днів;
- в). 10 днів;
- г). 12 днів;
- д). 14 днів;

4. Охарактеризуйте: (8 балів)

Правові методи забезпечення трудової дисципліни на підприємствах, установах, організаціях за законодавством України та країн ЄС.

5. Розв'яжіть задачу: (8 балів)

До адміністрації ВО «Ювеліпром» звернулися працівники – інженер Полозов, прибиральниця Іваненко, яка має двоє дітей до 8 років; завідуючий складом Петрів – інвалід III групи - які вимагали перевести їх на роботу з неповним робочим часом.

Як повинна поступити адміністрація?

Дайте роз'яснення про правовий режим неповного робочого часу. Чим відрізняється неповний робочий час від скороченого?